

O'QUVCHILARGA INGLIZ TILINI O'RGATISHNING SAMARALI USULLARI**Yusupov Botirjon Maxammadjon o'g'li***Namdu Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi 3-bosqich talabasi***SHodmanov Qodirjon Odilxanovich***Namdu Ta'lim menejmenti kafedراسи mudiri, p.f.n., dotsent,***Xasanova Mashxura Maxammadsidiqovna***Namdu Ta'lim menejmenti kafedراسи o'qituvchisi.*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada o'quvchilarga ingliz tilini oson o'qitishning samarali usullari va ingliz tilini mazmunli va qiziqarli o'rgatish tamoyillari kabi masalalar yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *umumiy o'rta ta'lim, oliy ta'lim muassasalari, axborot texnologiyalari, xorijiy til, innovatsion texnologiyalar, metodlar.*

Аннотация: *В этой статье рассматриваются такие вопросы, как эффективные методы легкого обучения студентов английскому языку и принципы осмысленного и интересного преподавания английского языка.*

Ключевые слова: *общее среднее образование, высшие учебные заведения, информационные технологии, иностранный язык, инновационные технологии, методы.*

Annotation: *This article discusses issues such as effective methods for teaching English easily to students and principles for teaching English in a meaningful and interesting way.*

Keywords: *general secondary education, higher educational institutions, information technology, foreign language, innovative technologies, methods.*

Bugungi kunda xorijiy tillarga ayniqsa, ingliz tiliga bo'lgan qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda. Hozirgi rivojlanayotgan zamonaviy jamiyatda xorijiy tillar kasbiy ta'limning muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Bunday bilim va ko'nikmalarni o'quvchilar dastlab umumiy o'rta ta'limda, keyinchalik oliy ta'lim muassasalarida olishadi. Albatta bundan tashqari mustaqil tarzda o'rganuvchilar ham o'quv kurslariga borib o'zlari qiziqqan xorijiy tillarini o'rganishlari mumkin.

Zamonaviy axborot texnologiyalari va zamonaviy o'qitish metodikalaridan foydalanish yangi o'rganilayotgan tilni oson tushunishga yordam beradi. Xorijiy tilini o'rgatishda o'rganuvchining bilim darajasi va ko'nikmalari hamda ularning yoshini hisobga olgan holda bilim berish judayam yaxshi natija beradi.

Hozirgi kunda ingliz tilini o'rganish davr talabi bo'lib, yosh avlodga maktabgacha ta'lim va boshlang'ich sinflardan boshlab o'rgatib borishning turli xil usullari va yo'llari haqida ko'plab metodikalar ishlab chiqilmoqda va hayotga tadbiiq etish masalalari ustida izlanishlar

olib borilmoqda. Bunday izlanishlar samarasi o'z natijaviyligini ko'rsatishi tabiiy hol. Yosh avlodga ularning bolalik chog'laridanoq xorijiy tillaridan saboq berishning ko'plab afzalliklari mavjud. Ularni bolalik paytidanoq tilga mehr qo'yishini va til o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini uyg'otishimiz eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Chunki ular xorijiy tillarni o'rganishi mobaynida o'sha xalqning nafaqat tili, balki millati, qadriyatlari va aholisining yashash tarzi bilan ham tanishib boradi. O'z-o'zidan o'quvchi ongida dunyo haqida tushuncha va taassurotlar paydo bo'la boshlaydi. Til bilish ko'plab keng imkoniyatlar yaratadi. Dunyo kezishga, biznesga, ilm olishga, insonning dunyoqarashiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, albatta.

Xorijiy tillarni maktab o'quvchilariga ya'ni, boshlang'ich sinf o'quvchilariga bosqichma-bosqich o'rgatilishi yo'lga qo'yilgan. Bu jarayonda 1-sinf o'quvchilariga o'zlariga mos tarzda, asosan, multimediali va og'zaki o'rgatish metodlaridan foydalanish yaxshi samara beradi. 1-sinf o'quvchilarida o'zlarining ona tilisi haqida to'liq tushuncha va bilimlar hosil qilmasdan turib, ularga ingliz tili alifbosi va yozuv malakasini o'rgatish mutlaqo noto'g'ri hisoblanadi. Shuning uchun ham ingliz tilidan ilk saboqlar berishda ularga o'yinlar, multimedia vositalar hamda og'zaki usulda o'rgatish maqsadga muvofiqdir, so'ngra o'quvchilar

2-sinfga o'tishgach ularda savod o'rgatish davri to'liq yakunlangan bo'ladi, shu davrdan boshlab ularga ingliz alifbosi va yozuv malakalarini o'rgatish hamda o'quvchilar bilimni shakllantirishni yo'lga qo'yish mumkin bo'ladi. Shu tariqa ularda xorijiy tilga bo'lgan qiziqishni shakllantirish va rivojlantirish mumkin boladi.

Ingliz tili o'zining ko'plab jihatlari va qiziqarli xususiyatlari bilan o'quvchining qiziqishiga va bu tilni jiddiy o'rgashinishga olib keladi.

O'quv mashg'ulotlarini o'yin tarzida olib borilsa dars judayam samarali bo'ladi.

Bunga misol qilib quyidagi o'yinlarni misol qilib ko'satishimiz mumkin:

Bu o'yinni nomini 20 ta buyum deb atashimiz mumkin. Bir vaqtning o'zida ushbu o'yin orqali o'quvchilaringizni xotirasini va so'z boyligini tekshiring. Sizga faqatgina doska va 20 ta sinf xonada joylashgan buyumlar kerak bo'ladi. Siz hattoki o'zingizning sumkangiz yoki yoningizdagi buyumlaringizdan foydalanishingiz mumkin. Buyumlarni hammasini stol ustiga qo'yib chiqing va o'quvchilaringizni hammasini chaqirib ularga qarashlarini ayting. Keyin hamma buyumlarni bir daqiqadan keyin qog'oz (yoki shunga o'xshash biror narsa) bilan yoping. Hamma o'quvchilaringizdan joylariga qaytib borib, bir varoq qog'ozga eslab qolgan buyumlarini ingliz tilida yozishlarini so'rang. Hamma tugatganidan so'ng esa buyumlar ro'yxatini doskaga yozing va o'quvchilardan o'zlarini tekshirishlarini so'rang. Muqobil variant sifatida so'zlarni birma-bir o'qib berib, tog'ri topganlarini belgilab borishlarini so'rashingiz mumkin. Shu orqali o'quvchilarning xotirasi va so'z boyligini oshirishimiz mumkin bo'ladi.

Bolalarga ingliz tilini mazmunli va qiziqarli o'rgatishni yana bir qiziqarli usullari bilan tanishib chiqsak: qo'shiq va she'rlar orqali tushuntirish yoki esda qolishi qiyin bo'lgan, ma'noga ega bo'lmagan harf yoki birikmalarni kuyga solib o'rgatishdir. Bunga misol qilib,

bolalarning ingliz tili alifbosini qo'shiq qilib o'rganishlari shunchaki yodlashdan ko'ra samarali ekanligini ko'rsatadi, masalan,

- aqliy va jismoniy harakatlar bilan bo'g'liq bo'lgan o'yinlar;

- multfilmlar – bolalar til o'rganish mobaynida multfilmdagi gaplarni tushunmasada, multfilm qahramonlarining harakatlari orqali ular ishlatayotgan so'zlarni tushunishga intiladi. Bu esa bolalar uchun qiziq va til o'rganishlari uchun samarali yo'l hisoblanadi.

- rol ijro etish(role play) – o'qituvchi biror ma'lumotni, masalan, hayvon yoki qushlarning nomlarini o'rgatayotgan paytda rol orqali ijro etishi yoki bolalarga ijro ettirishi lozim. Misol uchun: bir o'quvchi Burgutning uchishini, mushukning miyovlashini ko'rsatib bersa, boshqa bir o'quvchi bu tovushlar va harakatlar qaysi hayvon ekanligini ko'rsatishi mumkin.

- mavzuga oid muhit yaratish – bunda o'tiladigan mavzuga o'qituvchi oldindan tayyorgarlik ko'rib kelishi kerak bo'ladi, o'qituvchi mavzusiga qarab o'sha muhitni yaratib bera olsa, bolalar tilni yaxshi o'rganishadi.

Masalan: traveling, birthday, in the kitchen va boshqalar. Travelling (sayohat) mavzusida o'qituvchi sayohat uyushtirishi, sayohatga qanday vositalar orqali (foot, bus, car, train,) borish mumkinligi, qayerlarga sayohat qilish (Tashkent, Samarkand, Bukxara,) muhimligi haqida ma'lumot beradi. Bu hol o'quvchilarning so'z boyligini, til imkoniyatlarini kuchaytiradi va dunyoqarashini o'stiradi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilariga til o'rgatishda ularni yoshi va aqliy qobiliyatini hisobga olgan holda majburiyat sifatida emas, aksincha, qiziqarli o'yinlar va texnologiyalardan foydalangan holda olib borsak albatta siz-u biz bergan bilim poydevori mustahkam bo'ladi. Shunday ekan, davlatimiz hamda boshqa rivolanayotgan yirik davlatlar o'z oldiga erkin fikrlovchi, barkamol, manan yetuk shaxsni tarbiyalashni vazifa qilib qo'yar ekan, kelgusida biz bo'lajak o'qituvchilar innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish yo'llarini yanada mukammalroq ishlab chiqish bilan o'z hissamizni qo'shishimiz mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. J. Jalolov . – ingliz tilini o'qitish metodlari|| – O'qituvchi|| nashiryoti Toshkent To'xtasinova, N. R. Q., & Soibjonova, M. T. O'quv qo'llanma. (2022).

2. Rahimov, M., & Shodmanov, Q. (2022). Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida pedagogik jarayonlarni tashkil etish va boshqarishga asosiy yondashuv texnologiyalari. Eurasian Journal of Academic Research, 2(13), 1267–1271. извлечено от <https://www.in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/7932>

3. Internet saytlar: www.Hasanboy.uz